

Position Paper Interstedelijk Studenten Overleg 'Kansen en belemmeringen voor jongeren in deze tijd'

t.b.v. hoorzitting Tweede Kamer, Commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
d.d. 2 december 2019, 14.30 - 16.30

Algemeen

In augustus 2019 heeft het SER Jongerenplatform een verkenning uitgebracht: "Hoge verwachtingen; kansen en belemmeringen voor jongeren in 2019". De Landelijke Studenten Vakbond (LSVb) en het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) hebben hier namens de studenten uit het hoger onderwijs aan meegewerkt. Dit position paper gaat dieper in op de onderwerpen uit de SER-verkenning die ingaan op de studenten in het hoger onderwijs.

Inkomenspositie van de student

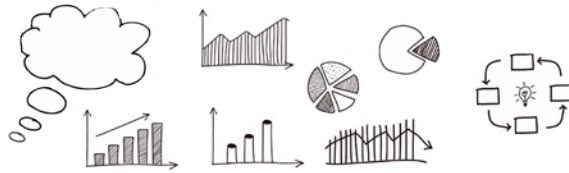
De invoering van het leenstelsel betekende een belangrijke verandering in de financiële situatie van studenten in het hoger onderwijs. Dat heeft bredere effecten. Zo gaan sinds de invoering van het leenstelsel in 2015 significant minder hbo- en wo-studenten op kamers. Dat beperkt de ontwikkeling naar het opbouwen van een zelfstandig bestaan. Daarnaast doen studenten sinds 2015 minder vaak sociale nevenactiviteiten, zoals een bestuursjaar, medezeggenschap en vrijwilligerswerk, maar hierbij moet ook worden gedacht aan bijvoorbeeld mantelzorg.

Uit de SER-verkenning blijkt dat studenten later een eerste koopwoning krijgen. Redenen hiervoor zijn verscherpte hypotheekregels en een krappe woningmarkt. Voor studenten komt daar bovenop dat de hogere studieschuld van invloed is op de maximaal te verkrijgen hypotheek en waardoor studenten het moeilijker hebben op de woningmarkt.

Daarnaast staat koopkracht van studenten onder druk. De basisbeurs kan niet meer worden gecompenseerd voor inflatie, de prijzen op de studentenhuusvestingsmarkt zijn hoog, de verhoging van het lage btw-tarief van 6% naar 9% en een doorstijgend collegegeld: dit zijn allemaal ontwikkelingen die de koopkracht van studenten negatief beïnvloeden.¹

Tot slot heeft het leenstelsel invloed op het welzijn van studenten. Studenten die geld lenen voor hun studie zijn vaker extreem vermoeid, emotioneel uitgeput en maken zich meer zorgen over een burn-out.

¹ [Koopkracht van studenten](#) (Interstedelijk Studenten Overleg 2019)

Studentenwelzijn

Zoals blijkt uit de SER-verkenning is de hoge mentale druk onder studenten zorgelijk. Studentenpsychologen geven aan dat de afgelopen jaren een stijging te zien is van het aantal studenten dat zich meldt met hulpvragen.

Een soortgelijke trend komt ook naar voren in de 'Analyse Studentenwelzijn' die het ISO uitbracht op woensdag 13 november.² In dit rapport zijn de uitkomsten van 18 verschillende onderzoeken naar studentenwelzijn gecombineerd. Hieruit bleek dat meer dan de helft van de ondervraagde studenten problematische stress ervaart, die studenten in hun dagelijkse functioneren belemmert. Hieruit volgt dat 1 op de 7 studenten een serieus risico loopt op een burn-out.

De Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2018 verklaart deze druk met name door de combinatie-effecten van strenger toezicht op studievorderingen (ondersteund door een stijgend aantal studie-uren), de verslechterende financiële situatie van studenten door het leenstelsel en sociale druk om naast studie ook een actief sociaal leven te leiden.

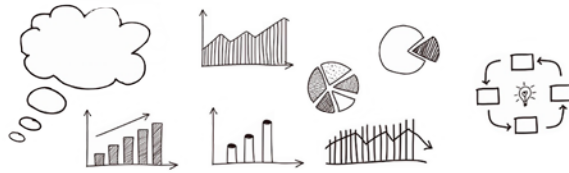
Toegankelijkheid van het hoger onderwijs

Internationaal gezien scoort Nederland goed wat betreft kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van het onderwijs, maar er zijn ontwikkelingen zichtbaar die leiden tot meer selectie en daarmee tot een afnemende toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Hierbij blijkt dat eerste generatiestudenten minder vaak een numerus fixus opleiding overwegen dan studenten met hoger opgeleide ouders.

Voor de doorstroom van mbo naar hbo blijkt dat de betaalbaarheid een belangrijke rol speelt bij de keuze al dan niet door te stromen, waarbij het leenstelsel voor mbo-studenten een drempel is. Daarnaast is het aantal wo-studenten dat zich verbreedt via het doen van een tweede master met een derde afgenomen na invoering van het instellingscollegegeld.

De terugloop in studenten die op kamers gaat heeft ook een relatie tot de toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Aankomende studenten zouden vrij moeten zijn in de keuze waar ze gaan studeren, zonder daarin belemmerd te worden om op kamers te gaan vanwege financiële redenen.

² [Analyse Studentenwelzijn](#) (Interstedelijk Studenten Overleg 2019)

Groeiende kansenongelijkheid

De SER-verkenning stelt dat de samenleving zich ontwikkelt tot een netwerksamenleving, waarin degene die de juiste relaties heeft meer kans heeft op interessant werk, hulp bij financiële tegenslagen en een soepele combinatie van werk en zorg. Wie dergelijk 'sociaal kapitaal' niet van huis uit meekrijgt, heeft het - ondanks behaalde diploma's - een stuk moeilijker. Voor het hoger onderwijs is duidelijk dat vooral niet-westerse studenten, studenten met een functiebeperking en studenten uit lagere sociale milieus met een achtergestelde positie (economisch, sociaal en cultureel kapitaal) een achtergestelde positie hebben als het gaat om ontplooiingskansen.

Aanbevelingen

Voor de commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid zijn de volgende aanbevelingen voor het ISO van groot belang.

- Schaf het leenstelsel af en ga terug naar de basisbeurs.
- Integreer de 'generatietoets' stevig in het wetgevingsproces en in de voorbereiding van politieke en sociale akkoorden.³
- Zorg ervoor dat het inkomen van studenten weer wordt gecorrigeerd voor de inflatie, zodat de koopkracht van studenten niet weer daalt.
- Leg vast dat hypotheekverstrekkers alleen de actuele studieschuld meenemen in de berekening van de maximale hypotheekhoogte, zodat de studieschuld van studenten minimaal wordt meegerekend.
- Heb aandacht voor stage- en werkkansen voor *alle* jongeren in het hoger onderwijs.

Daarnaast is het van belang om ook de relevantie te zien van de volgende aanbevelingen. Deze zijn weliswaar minder direct van toepassing op de commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, maar zijn voor het ISO wel relevant in het kader van dit rondetafelgesprek.

- Start weer met financiering van de schakeltrajecten van hbo-bachelor naar universitaire master om doorstroom te bevorderen.
- Creëer meer ruimte in het systeem van nominale bekostiging van opleidingen, om te voorkomen dat sommige studenten langer over hun studie kunnen doen.
- Maak het mogelijk om de studievouchers in te zetten voor het aflossen van de studielening om de schuldenlast van studenten te verlagen voor studenten die dit willen.⁴

³ [TK 35 300, nr. 24](#) - Motie van de leden Segers en Jetten over een generatietoets bij de totstandkoming van beleid

⁴ [TK 35 300, nr. 54](#) - Motie Rog c.s. over aanpassen van de regelgeving voor de studievoucher